

491.82

N 241

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК
STACKS
007 87 1956

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. XIV, св. 2—3

БЕОГРАД, 1964.

САДРЖАЈ

	Страна
1) Љубомир Поповић: Падежна синонимика у језику Вука Стеф. Караџића — — — — — — — — — —	73
2) И. Грицкат: Покушаји стварања српске научне терми- нологије средином прошлог века — — — — — — — — — —	130
3) Илија Павићевић: Неколико ријечи о геолошкој терминологији — — — — — — — — — —	141
4) М. Стевановић: Радио-телевизија и језик — — — — — — — — — —	150
5) Р. Бошковић: Око суфикса <i>ичаст</i> (<i>ичаст</i>) — — — — — — — — — —	156
6) Р. Бошковић: Око два стиха из Горскога вијенца — — — — — — — — — —	159
7) А. Пецо: <i>Пличина</i> и <i>плићина</i> — — — — — — — — — —	162
8) Д. Барјактаровић: <i>Гриња</i> — — — — — — — — — —	166
9) Милоје Р. Николић: Прилози проучавању живота и рада Александра Белића — — — — — — — — — —	169
10) <i>Језичке поуке</i> — — — — — — — — — —	189

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Одговорни уредник академик др МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ
Секретар Уређивачког одбора др Берислав М. Николић

ПЛИЧИНА И ПЛИЋИНА

Међу именицама женскога рода које се творе додавањем наставка *-ина* на придјевску основу, а које „означавају појам саме особине која се иначе казује придевом“ (М. Стевановић: Савремени српскохрватски језик, Београд 1964, 525) постоје неколике именице које испред тога наставка имају африкату *ч* насталу у процесу палатализације од задњонепчаног сугласника *к* из основе придјева. Тако према *тачак* имамо *танчина*,¹ према *кратак* постоји *крачина*,² а код именице *пличина* у основи је придев *плитак*. Ова посљедња именица има знатно већу фреквенцију употребе него друге двије, а налазимо је и у рјечницима нашега јези-

¹ Вук не даје у свом рјечнику ову именицу. У Ристић-Канпргину рјечнику српскохрватског и њемачког језика *танчина* се упућује на *танкоћа* в. *танкост* *Dünne*, *Dünnheit*, *Dünnigkeit* али се и ту наводи израз: *ићи до танчина у неком делу* -in einem Werke auf Dünnen, Einzelheiten, Subtilitäten eingehen-. Иста ова именица, али као плуваре *тантум*, „*танчине*“ јавља се у народним говорима у значењу Вукова „*слабина*“ -*die Weichen*, *ilia*, *hypochondria*, *inguina*-. Вук ову именицу веже са „*слабобочина*“. У *Hrvatskosrpsko-francuskom* гјећнику чији су аутори Дауге-Deanović и Мајхнер *танчина* се такође упућује на *танкоћа*, а израз „у *танчине*“ се преводи са: *minutieusement*, *d'une manière détaillé*, *dans les moindres détails*-.

² Ни ову именицу не налазимо код Вука. Нема је ни у Ристић-Канпргину рјечнику, али је налазимо у РЈА. Ту се даје и фонетско објашњење њеног постанка. Потврде су од XV вијека. Код старијих лексикографа (Микаља, Бјелостјенац, Волтици, Стулић) налазимо *кратчина*, без упрошћавања сугласничке групе *гч*. Такав облик срећемо и у дјелима старијих писаца: У бесједи деветнаестој више *кратчине* од живота (Б. Зузери); *Крачина* од времена не допушта ми побрајати (Ф. Ластрић). Новији писци, природно, имају *-крачина*: На брзо је увидио да би таква *крачина* могла свршити пренеугодно по њега сама (А. Цесарец); ...потресна *крачина* у опису Дуракове смрти (А. Барати);

ка.¹ О овој именици и једној другој њеној варијанти овдје ће бити нешто више ријечи.

У биљешци уз 58. тачку новог правописа читамо: Пише се *плићи*, *краћи* (од *плитји* и *кратји*), али *пличина*, *крачина* (од *плтикина краткина*) — Али, а то је и био повод за писање ових редака, то није и једини облик именице изведен наставком *-ина* од придјева *плитак*. Наиме, поред облика *пличина*, који има у основи облик позитива без непостојаног *a* (*-плитак*), у употреби је још и облик *плићина*, са обликом компаратива у основи (оно што вриједи за *плићина*, вриједи и за *краћина*, коју срећамо поред *крачина*).

За *краћину* имам само једну потврду: Занимљиво је споменути да и сам Јагић ради *краћине* језик често зове само „српски“ (С. Босанац). За облик *плићина* има знатно више потврда: — (То се) мора сматрати као знак локалних *плићина* или ниског стања воде (Ј. Цвијић); — У дубини је зими топлије него по *плићини* (Живојин Ђорђевић); — Наша политичка лађа, под вођством кратковидних политичара, насукала се на племенску *плићину* (Преглед, 1927. год.); Либерали... хтели су да га сведу на *плићину* либерализма (Ј. Поповић); За магловитих прољетних ноћи, лутали су по разливима, на *плићинама* (Ст. Крањчевић); — Он се праћака у обалској *плићини* (М. Марковић); — Навигација је тешка због великих *плићина* које ствара муљ; — На тој се *плићини* сада насипа; — Велике *плићине* у том делу (су) опасност; — Неће моћи пристати у садашњој луци због њезине *плићине*; — о рационалном искоришћењу дубина и *плићина*; — и једна подужа *плићина* (Славко Ситришевић); — Само (Мејра) виче: мртву ме носите, а једним оком гледа гдје је *плићина* (И. Андрић); — Сваке зиме замрзну се само *плићине* поред обала (Ј. Дедијер).

Поријекло овога другог облика, облика *плићина*, такође је јасно. Умјесто образовања од основе позитива, како се иначе творе именице овога типа, овдје је за основу узет облик компаратива тих придјева. Истина, то нису и једини примјери који знају за овакво образовање апстрактних именица на *-ина*. Т. Маретић, у својој великој граматичи (1931) наводи ове именице са компаративом у основи: *даљина*, *дебљина*, *дубљина*, *крућина*, *мекшићина*, али уз то констатује да „у значењу својем немају те ријечи ништа компаративно“ (стр. 284). Поред тих примјера, од којих неки више и нису

¹ Вук има *пличина* -die Geichtigkeit, vadositas, tenuitas. Ристин и Кангрга такође дају тај облик са значењем -Seichte, Seichtheit. Такав фонетски облик за ову именицу налазимо и код других наших лексикографа.

у употреби, или не у књижевном језику, постоје још неколике именице овога типа, тј. са компаративом у основи. Али, за разлику од оних које наводи Маретић, које у свом значењу још увијек чувају значење своје основе, значење компаратива. Такве су, рецимо, именице: *већина* и *мањина*. Према овим именицама постоје и оне друге, са позитивом у основи: *величина* и *малина*. Наравно, њихова се значења не подударaju.

Наши лексикографи биљеже ове именице. Тако код Вука налазимо: *величина* -die Grösse, magnitudo, altitudo; *већина* -die Mehrheit, majoritas; *малина* -die kleine Anzahl, parva manus, paucitas: *нас је малина* -unser sind wenig. Вук нема одредницу *мањина*.

Ристић-Канџра дају: *величина* -Grösse, Grossheit, Hochheit, Erhabenheit; *већина* -Mehrheit; -*малина* -eine kleine Anzahl, geringere Zahl; ту се даје и Вуков примјер; *мањина*; -Minderheit, Minorität, Minder. Minderzahl.

Dayre-Deanović-Maixner: *величина* -grandeur; *већина* -majorité, la plupart, la majeure parti; *малина* -petit nombre (Вуков примјер: *нас је малина* -nous sommes en petit nombre); -*мањина* -minorité.

Однос *пличина* и *плићина* не стоји у семантичкој опозицији, како је то случај у напријед наведеним примјерима. Према томе, та два облика не могу се убрајати међу оне типа *величина* и *већина*.

Плићина, дакле, јавља се као фонетска варијанта именице *пличина* (то исто вриједи и за однос *краћина* према *кращина*). А да ли и тим облицима, тј. оним са компаративом у основи -*плићина* и *краћина*, треба признати књижевну вриједност? Мислим да то не би требало чинити, а ево зашто:

1. Именице овога типа, као што је већ речено, најчешће имају у основи облик позитива (*црн-црнина*, *бијел-бјелина*, *румен-руменина*; као и: *висок-висина*, *дубок-дубина*, *широк-ширина*).

2. Ако се облик компаратива узима за основу именица овога типа, насупрот Маретићевом мишљењу и његовим примјерима, неке именице изведене од компаративне основе чувају и компаративно значење (*већина* према *величина* и *мањина* према *малина*). Код именица *плићина* и *краћина* није сачуван тај семантички однос.

3. Ни један норматив нашега језика, ни старији ни новији, не даје и ове именице, тј. именице са сугласником -ь испред настака -ина.

4. Мало је потврда за те облике и из језика наших писаца. Управо, бројни однос између *пличина* и *плићина* иде у корист прве овдје наведене именице, у корист облик са африкатом -ч у основи.

5. Ни многи народни говори, они Вукова типа, не знају за облик *плићина*. У некима од њих живи облик *пличина*, у другима имамо именицу другачијег образовања за то значење — именицу *плићак*.

Из свега овога произлази закључак да именице *плићина* и *краћина* ни семантички, ни ареом свога распрострањања, не заслужују да егзистирају као варијанта фонетски прихватљивих облика -*пличина* и *крачина*.

А. Пецо